

УДК 343.98

Денис Вікторович Андрєєв,
*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ЗБРОЇ

В теперішній час в Україні спостерігається неконтрольований ріст незаконного обігу вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, що інтенсивно поширюються серед населення та у кримінальному середовищі. Значна частина такої зброї незаконно потрапляє в усі без виключення регіони України із зони проведення антитерористичної операції. Це є ключовим фактором, який ускладнює криміногенну обстановку в цілому на загальнодержавному рівні і, зокрема, призводить до різкого підвищення кількості злочинів загальнокримінальної спрямованості. Суспільна небезпека незаконного обігу зброї полягає у створенні «сприятливих умов» для скоєння більш тяжких злочинів. Статистичні дані свідчать, що останні роки характеризуються високим рівнем злочинів, що скоєні із застосуванням зброї. Збільшення арсеналу зброї в країні призводить до її використання як знаряддя під час скоєння вбивств, розбоїв, грабев, хуліганства, нанесення тілесних ушкоджень, масових заворушень, терористичних актів та інших тяжких і особливо тяжких злочинів. Почастішали випадки застосування зброї з хуліганських спонукань, під час побутових сварок, у стані алкогольного сп'яніння тощо громадянами, які не планували її застосовувати для вчинення злочинів.

Відмінною рисою незаконного обігу зброї є і те, що окрім збільшення обсягів, змінюються і його якісні характеристики: він набуває організованого і транснаціонального характеру, змінюється предмет злочинів. Так, за даними МВС в Україні у 2016 році вилучено 2781 одиницю зброї та вибухівки, серед якої 4 гранатомети, 2 кулемети, 40 автоматів, 176 карабінів та гвинтівок, 250 пістолетів, 608 обрізів, 1,5 тис. одиниць саморобної зброї, 426 гранат, 116,7 тис. набоїв, 738 кг вибухових речовин та 678 кг пороху. За таких умов у надзвичайно складній ситуації опинились співробітники слідчих та оперативно-розшукових підрозділів територіальних органів поліції, які змушені протидіяти

незаконному обігу зброї в містах та районах, які знаходяться далеко від зон проведення антитерористичної операції.

Протидія незаконному обігу зброї займає особливе місце в діяльності правоохоронних органів і, перш за все, Національної поліції щодо запобігання злочинам, оскільки вона характеризується подвійною превенцією: окрім припинення незаконних дій зі зброєю, попереджаються також і тяжкі наслідки, які можуть настати в ході протиправного застосування зброї.

Аналіз слідчої, оперативно-розшукової, судової практики, чинного законодавства дає підстави для визначення напрямів протидії незаконному обігу зброї.

1. Імплементация норм міжнародного права щодо зброї у вітчизняне законодавство. З метою запобігання наслідків злочинних діянь, викликаних незаконним обігом вогнепальної зброї, міжнародною спільнотою прийняті відповідні основоположні акти: Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (резолюція 55/255, ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 31.05.2001), до якого у 2013 році приєдналася Україна, та Європейська конвенція про контроль за придбанням і зберіганням вогнепальної зброї приватними особами від 28.06.1978. Протокол та Європейська конвенція є єдиними універсальними юридично обов'язковими документами з питань обігу вогнепальної зброї, які забезпечують державам глобальні рамки для контролю та регулювання ринку легальної зброї. Вказані міжнародні акти вимагають від всіх країн-учасниць розробки відповідних національних законів щодо обігу вогнепальної зброї. І це тим більш необхідно у зв'язку з курсом України в Євросоюз. На жаль Україна на сьогодні є єдиною в Європі державою, яка не має спеціального закону про зброю. За його відсутністю сфера обігу зброї регулюється відомчою інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 (у поточній редакції, з останніми змінами від 14.11.2015). Тому головним пріоритетом для України має стати розробка та прийняття якісного закону «Про зброю».

2. Удосконалення кримінального кодексу України. Основною статтею, яка покликана забезпечувати правоохоронні органи

та суд можливістю ефективно протидіяти незаконному обігу зброї є ст. 263 КК України. Задля вдосконалення цієї статті бажано доповнити її частинами, які передбачатимуть кваліфіковані та особливо кваліфіковані ознаки вчинення цього злочину (вчинення повторно або різними формами злочинних об'єднань), у тому числі з віднесенням їх за ступенем тяжкості до розряду тяжких злочинів. Вказане створить законодавчі умови для проведення, при наявності відповідних підстав, оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях. Слід передбачити кримінальну відповідальність за незаконний обіг основних складових частин і компонентів зброї, у тому числі їх переміщення через державний кордон України.

3. Криміналістичне забезпечення розслідування незаконного обігу зброї. Розслідуванню злочинів щодо незаконного обігу зброї сприятиме розробка криміналістичних рекомендацій (організаційного, тактичного, методичного характеру), удосконалення технічного та інформаційного забезпечення процесу виявлення, розслідування та попередження злочинів. У зв'язку з тим, що термін «незаконний обіг зброї» об'єднує декілька складів злочинів, існує необхідність у розробці комплексної криміналістичної методики розслідування групи однорідних злочинів.

4. Підвищення ефективності діяльності оперативних підрозділів. Попередження, виявлення злочинів, вчинених із використанням зброї, та у сфері незаконного обігу зброї покладено на Департаменту карного розшуку МВС України. Розв'язанню наведених завдань багато в чому сприяє активізація оперативного пошуку з метою виявлення осіб, які незаконно володіють зброєю, джерел та способів її придбання, причетності до інших злочинів, вчинених із використанням зброї.

5. Здійснення організаційно-технічних заходів. Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні», введеного в дію указом Президента України від 16.06.2015 № 341/2015, МВС України необхідно розробити механізм запровадження обов'язкового експериментального відстрілу вогнепальної зброї, якою оснащуються правоохоронні органи, Збройні Сили України, інші утворені відповідно до законів

України військові формування, та передачі експериментально відстріляних куль і гільз Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центру МВС України. Контролю за обігом номерної зброї та розслідуванню злочинів щодо її незаконного обігу сприяло б створення єдиного державного реєстру, крім існуючого державного банку даних «Арсенал» відомчої стрілецької зброї.

Одержано 17.04.2017

*

УДК 351.9:351.74

Тетяна Олександрівна Байрачна,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З початком збройного конфлікту на сході України виникла потреба в удосконаленні діяльності всієї системи правоохоронних органів, перегляду їх структури, наданні їм певних воєнізованих повноважень. Зважаючи на це, навесні 2014 року було створено Національну гвардію України (далі – НГУ) – військове формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [1].

У зв'язку з подіями на Сході України Національна гвардія від самого початку конфлікту бере активну участь в антитерористичній операції. До кінця минулого року підрозділи НГУ навіть утримували окремі передові рубежі оборони. Практика показала, що саме НГУ була єдиною силовою структурою, яка виявилася